

Kreative prosesser med gjenbruksmaterialer.

Bacheloroppgave
Estetisk linje

Mina Sormbråten
Dronning Mauds Minne Høgskole
Våren 2014

BAC-EL02
115

Innholdsfortegnelse

.....

1. INNLEDNING	1
2. TEORIDEL	4
2.1 HVA ER KREATIVITET?	4
2.2 KREATIVE PROSESSER	5
2.3 GJENBRUK	8
2.4 BARNEHAGENS ROM.....	10
3. METODE	12
3.1 OBSERVASJON	12
3.2 INTERVJU	14
3.3 VALG AV INFORMANT.....	15
3.4 ETISKE RETNINGSLINJER.....	15
3.5 MIN SKRIVEPROSESS.....	15
3.6 KRITIKK TIL METODE.....	16
4. EMPIRI	17
4.1 OBSERVASJON PÅ ReMIDA-SENTRET	17
4.2 INTERVJU	19
5. DRØFTINGSDEL	21
5.1 VOKSNES TENKNING	21
5.2 KREATIVE PROSESSER	22
5.3 GJENBRUKSMATERIALER	24
5.4 BARNEHAGENS ROM.....	27
6. AVSLUTNING	29
7. REFERANSELISTE	31
8. VEDLEGG	33
8.1 INTERVJUGUIDE.....	33

1. Innledning

I arbeidet med å utforme en problemstilling var det to ord jeg ønsker å ha med, kreativitet og gjenbruk. Jeg ønsket å ha med begrepet kreativitet, av ren nysgjerrighet på hva ordet egentlig innebar. Jeg blir stadig fortalt, "å du er så kreativ du Mina", men det er ikke alltid jeg føler det sånn. Uten at jeg får en konkret oppgave eller oppskrift er jeg ganske dårlig til å finne på noe, men om det dukker opp et problem om å få festet noe i taket, eller å finne løsninger på praktiske utfordringer i hverdagen, har jeg som regel en ide og løsning. Er det å være kreativ? Gjenbruk har vi hatt praktiske oppgaver knyttet til, i forbindelse med undervisning på skolen, besøk på ReMida-sentret og jeg har selv opplevd det å få en oppgave om å skape noe ut fra udefinerbare materialer. Det er interessant å oppleve og erfare at disse kreative prosessene med ting jeg tidligere kunne se på som søppel faktisk kan brukes. Med erfaringer fra skole, besøk på ReMida-sentret med klassen, og ulike erfaringer fra ulike praksisperioder, valgte jeg dette tema fordi jeg var nysgjerrig på mine egne holdninger. Jeg ønsker å bli mer bevist, bli inspirert og få mer kunnskap om hvordan jeg kan legge til rette og være med å skape kreative prosesser i barnehagehverdagen.

Felles for alle barnehagene jeg har hatt praksis i, er at de alle er såkalte grønt flagg barnehager med et ekstra fokus på miljøarbeid. Hvor mye av dette som var synlig i hverdagen var veldig variabelt. Barnehagene hvor jeg hadde praksis første og tredje studieår, hadde til felles at gjenbruk var en svært liten del av hverdagen. De hadde hatt ulike prosjekter med gjenbruk, men dette var utenom min praksisperiode. Jeg har derfor ikke tatt del i dette, men hørt om det i etterkant. Blant annet har en av barnehagene hatt et prosjekt hvor de med bruk av ulike gjenbruksmaterialer og maling laget en regnbue. Selv om de hadde hatt dette prosjektet var ikke gjenbruk en del av hverdagen i barnehagen, med unntak av å skylle yoghurtbeger. Hva er grunnen til dette? Når gjenbruksmaterialer er så tilgjengelig til bruk i hverdagen?

Barnehagen hvor jeg hadde praksis andre studieår, brukte de overflødige materialer i sin hverdag. Uten erfaring med gjenbruksmaterialer som materiale og leketøy i barnehagen, irriterte jeg med nok litt over et rom inne på avdelingen. Det var rett etter påske og vi hadde hatt påskeverksted sammen med foreldrene hvor gjenbruk var fokus.

I den sammenheng hadde et av de små rommene inne på avdelingen blitt fylt opp med ulike materialer som i etterkant av påskeverkstedet ble et lekerom for barna. Barna benyttet seg av materialene og strødde rundt seg med materialer. Jeg var glad og lettet den dagen jeg tok med meg noen barn for å rydde og få alle materialene inn på verkstedet igjen. I det øyeblikket så jeg nok på det som rot, men hvorfor ordnet jeg ikke til et organisert rom som innbydde til kreativitet i stede for å rydde det bort? Hvorfor, er spørsmål jeg stiller meg selv nå i etterkant. Barna lekte ofte mer med disse materialene på dette rommet, enn med de originale, ferdigdefinerte plastlekene og når de ble plassert inne på verkstedet ble de ikke i like stor grad tilgjengelig for barna i deres lek og kreative prosesser.

På bakgrunn av dette blir min problemstilling:

Hvordan kan jeg som førskolelærer legge til rette for kreative prosesser med gjenbruksmaterialer i barnehagen?

I dagens samfunn med kjøpepress, samt bruk og kast, bruker barnehagene mye ressurser på å kjøpe inn til ulike formingsaktiviteter og leketøy. Hvorfor bruke ressurser på å bidra til enda mer bruk og kast samfunn, når det er uendelig med gratis gjenbruksmaterialer som er tilgjengelig for alle. Vi har bare en jordklode, hvor dagens barn vokser opp i et samfunn hvor vi kaster utrolig mye søppel. Vi som enkeltpersoner kan ikke redde jordkloden, men vi kan bidra med noe og forsatt kunne gi barn en givende barnehagehverdag. Gjenbruksmaterialer er et av mange fokusområder en barnehage kan ha, og kan absolutt brukes som en ressurs i hverdagen innenfor mange av fagområdene i Rammeplanen, noe jeg ønsker å nevne avslutningsvis. For er ikke gjenbruksmaterialer like bra, som ferdig produkter når rammeplanens fagområder skal dekkes?

I starten av min arbeidsprosess med å utarbeide problemstilling lånte jeg meg boken "I dialog med Reggio Emilia, Lytte, forske og lære" hvor jeg merket jeg meg hva Rinaldi mener om kreativitet og hvilken kobling det kan ha til gjenbruk. Hun mener at med kreativitet skaper nye sammenhenger mellom tanke og gjenstander som medfører nyskapning, samt endring og ved bruk av velkjente elementer skapes det nye forbindelser (Rinaldi, 2009). Kreativitet er en viktig del og har mange likhetstrekk med den kreative prosessen. Men hva er egentlig en kreativ prosess? Med likhet med å være kreativitet handler det om å finne løsninger på problemer som oppstår eller oppgaver som blir gitt. Og med mer ettertanke og arbeid med temaene opplever jeg at store deler av livet består av kortere eller lengre kreative prosesser.

Boken jeg har hentet utsagnet fra er en bok som inneholder et utvalg av Rinaldis viktigste artikler, foredrag og intervjuer fra 1984 og frem til i dag. Carlina Rinaldi er tidligere leder for det pedagogiske arbeidet ved de kommunale barnehagene i Reggio Emilia og er internasjonalt kjent for sitt arbeid innenfor barnehagepedagogikk. Hennes tanker omkring kreativitet har jeg hatt med meg gjennom hele arbeidsprosessen, og sier noe om hva som er grunnlaget for å kunne legge til rette for kreative prosesser med gjenbruksmaterialer.

Jeg ønsker å starte min oppgave med en teoridel hvor jeg har valgt å ta for meg temaene, kreativitet, kreativ prosess, gjenbruk og barnehagens rom. Som jeg har skrevet innledningsvis føler jeg at dette er momenter som er nært knyttet til hvordan jeg kan legge til rette og for å få svar på egne spørsmål, undring og økt kunnskap rundt disse temaene. Etter teoridelen kommer en metodedel hvor jeg presenterer og definerer de to metodene jeg har benyttet meg av i denne prosessen, samt presentere litt av min skriveprosess.

I min empiridel presenteres mine funn av observasjonen på ReMida-sentret og intervju med en mannlig pedagogisk leder i etterkant av dette besøket. I min drøftingsdel trekker jeg frem funn fra min empiridel som er med på å besvare min problemstilling i forbindelse med å legge til rette. Jeg drøfter dette og trekker inn teori fra min teoridel. Avslutningsvis ønsker jeg å gi en oppsummering hvor jeg prøver å gi svar på min problemstilling. Helt til slutt ønsker jeg å belyse funn som ikke besvare min problemstilling, men som er svært viktige i forhold til hvorfor man skal benytte gjenbruksmaterialer i barnehagen.

2. Teoridel

.....

I denne delen av oppgaven har jeg valgt å presentere fire hovedmomenter jeg mener er relevante i forbindelse med min problemstilling, og er med på å begrunne og bygge opp rundt min egen undring til temaet. De fire hovedmomentene er, hva er kreativitet, kreative prosesser, gjenbruk og barnehagens rom.

2.1 Hva er kreativitet?

Begrepet kreativitet kommer fra det latinske ordet "creare" som betyr "å bringe til verden". Kreativitet kan defineres som en menneskelig aktivitet som handler om å skape noe nytt, utrykke seg, våge å mislykkes og se løsninger på oppgaver i hverdagen. Uansett om det skapende er en ting i den ytre verden eller et uttrykk for tanker eller følelser, kan kreativitet være en konstruksjon som bare eksisterer i menneskets indre (Min oversettelse, Vygotskij, 1995). Det finnes mange ulike definisjoner av begrepet kreativitet, men det er vanskelig å komme frem til en klar definisjon. Blant annet har Carl Roger en definisjon på at kreativitet beskriver som en prosess hvor man gjennom handling skaper et nytt produkt som er resultat av ulike faktorer. I følge Haabesland & Vavik (2010) er kreativitet et resultat av et uttrykk fra det enkelte individuelle individet på den ene siden, og påvirkes av materialer, hendelser, menneskelige forhold eller individets livsendringer på den andre. I sin definisjon tar han hensyn til oss som kreative mennesker, den kreative prosessen, samt produktet og miljøet

Rinaldi (2009) mener at ved kreativitet skapes nye sammenhenger mellom tanke og gjenstander som medfører nyskapning, samt endring og ved bruk av velkjente elementer skaper det nye forbindelser. For at barn og voksne skal kunne utrykke seg kreativt må man kunne anvende og tilegne seg kunnskap på nye måter, slik at man kommer frem til en løsning på oppgaven en står ovenfor. Haabesland og Vavik (2010) viser til Torrance som mener at det kreves mot til å være kreativ, det krever motivasjon, inspirasjon, innsats og mot til å prøve å feile. Han mener også at "I det øyeblikket du får en ny idé, er du et mindretall på én" (Haabesland og Vavik, 2010, s.212).

Alle mennesker er kreative på en eller annen måte, i større eller mindre grad. Vår kreative væremåte er som Haabesland og Vavik (2010) beskriver en måte å møte verden på. Kreative handlinger og aktiviteter er i følge Vygotskij det som skaper et framtidrikt vesen, som er med på å skaper sin egen fremtid og samtidig bidrar til å forandrer sin nåtid (Min oversettelse, Vygotskij, 1995).

Sæbø skriver at menneskets medfødte og kreative væremåte bare er et utgangspunkt, og en mulighet som trenger sosial og kulturell stimulering for at det skal utvikle seg best for barnet og samfunnet rundt dem (Bakke, Jenssen & Sæbø, 2011). Allerede fra første stund finner vi kreative prosesser hos barnet, som uttrykkes gjennom barnets væremåter som er preget av aktivitet, kroppslighet, nysgjerrighet og utforskertrang som videre utvikles til en undrende, fantasifull, lekende, sosial og kulturell utforskertrang om miljøet er tilrettelagt for dette. I hverdagen kan dette best iakttas gjennom barns frie lek, men også gjennom organiserte aktiviteter. Barnets lek er ikke bare en enkel oppsamling av det de har opplevd, men en kreativ bearbeiding av ulike inntrykk. Det er en måte å kombinere inntrykkene og dermed å skape en ny virkelighet, noe som tilsvarer barnets egne behov og interesser (Min oversettelse, Vygotskij, 1995).

Hva kjennetegner egentlig en kreativ person? Alle kjenner til de mange eventyrene om brødrene Per, Pål og Espen Askeladd. Som Juell og Nordskog (2011) beskriver, er Per og Pål de kloke og fornuftige, som leder og tar ansvar for å vinne prinsessen. I motsetning til brødrene tar Askeladden seg tid til å stoppe opp, lytter, tar andre på alvor og samler på ting som andre bare ville kastet. Akkurat som på samme måte som Askeladden, er det typisk for det kreative menneske å være åpen for det nye og ukjente, samt uavhengig i tanke og handling. Juell og Nordskog (2011) skriver at det å leve kreativt, er å leve som Askeladden og ikke haste gjennom livet slik Per og Pål gjør. Vi må bære med oss vår kunnskap og erfaringer med åpne sanser, med stor undring og forundring.

2.2 Kreative prosesser

Hva er egentlig en kreativ prosess? Haabesland & Vavik (2010) beskriver at en kreativ prosess i utgangspunktet representerer en ustrukturert situasjon hvor man må finne løsninger på problemer som oppstår. I denne prosessen er man avhengig av at barn og voksne bruker sin fantasi, språk, kreativitet, og tidligere erfaringer for å komme frem til en løsning sammen. I likhet med bruk gjenbruksmaterialer handler den kreative prosessen om å kunne løsrive seg fra tidligere forestillinger, se muligheter og tørre å prøve ut nye løsninger noe som kjennetegner divergent tekning.

Den engelske professoren Graham Wallas deler kreativ prosess inn i fire stadier: Forberedelse, inkubasjon, illuminasjon og verifikasjon. Jeg ønsker å presentere de ulike fasene, men det er svært viktig å huske at dette kun er en modell som i sterk grad overforenkler virkeligheten (Haabesland & Vavik, 2010). I den første fasen han kaller forberedelsesfasen er problemet eller oppgaven oppfattet, og det dukker opp mange ideer. Her handler det om å ikke være kritisk, men åpen for å prøve ut ulike metode slik at prosessen ikke stopper opp. Inkubasjonsfasen er en modningstid, og en periode hvor problemet bearbeides bevist. Her kan man ofte oppleve at det stopper opp litt, hvor det kan hjelp å ta seg en pause, og gjør noe helt annet. En slik pause kan skape nye ideer og tanker som hjelper oss videre. "Illuminasjonsfasen karakteriseres gjerne i form av en "lys idé", en slags plutselig og umiddelbar erkjennelse" (Haabesland & Vavik, 2010, s.220). Her kan vi oppleve en aha opplevelse, men det er hardt arbeid som skal til for å oppnå en god kreativ prosess og produkt. Den siste, og ofte den mest motiverende stadiet er verifikasjonsfasen, hvor man har plane klar, og sette tankene ut i live.

Odegard (2010) beskriver at det er en vanlig tilnæringsform å gi barna oppgaver eller oppdrag, innenfor Reggio Emilia-filosofien. Tenk deg at du står i et rom fullt av ulike materialer og du får i oppgave å skape noe innenfor et gitt tema og du setter i gang med å prøve ut ideene som dukker opp. Ideen begynner å ta form, men du er usikker på om det blir som du hadde tenkt, og har bare lyst til å legge det fra deg. Du går deg en runde i rommet, og plutselig faller alt på plass og det blir det du forestilte deg. Haabesland & Vavik (2010) beskriver at den kreative prosessen består av mye mer enn enkle problemløsningsprosesser som blir beskrevet i fase teorien. Den kreative prosessen er en del av mennesket livslange prosess og påvirker hvilke holdninger man møter omverdenen med.

Som nevnt kan man møte på utfordringer underveis i en kreativ prosess, og som Assebø & Meluus (2005) beskriver er det først i situasjoner man møter på utfordringer og problemer, man skaper innsikt og læring. Prosessen med å tilegne seg ny kunnskap henger tett sammen med kreativ prosess, for om man ikke møter på utfordringer og ikke tør å prøve, lærer man heller ikke noe. Filosofen Dewey har slagordet "Learning by doing", (Braanaas, 2008) som beskriver at man er nødt til å prøve, om man skal tilegne seg ny kunnskap. Dette gjelder alt fra organiserte prosjekter, utforming av rom, hverdagsaktiviteter og organisering av hverdagen. Som May (1975) sier, står kreativiteten sentral når det kreves endring og ny struktur i barnehagen (Juell & Nordskog, 2011).

I den kreative prosessen er det å ha mot en sentral faktor for å tørre å starte, stå oppi og gjennomføre ulike prosesser hvor man ikke vet hva det resulterer i. Det er viktig at man støtter opp om barnas estetiske utvikling, og undring, slik at man kan til rette for at barn får uttrykt sine tanker og følelser gjennom varierte aktiviteter og lek. I forbindelse med estetiske opplevelser og skapende virksomhet er leken en grunnleggende faktor. Carlsen og Samuelson (2009) beskriver at leken i større eller mindre grad, alltid er til stede i skapende og kreative prosesser. Leken er ikke ettergivende, men en kreativ prosess som vanligvis ikke bare foregår på det indre plan, men som er sosial. Barn i en kreativ prosess danner seg ofte en egen liten verden, hvor det oppstår et samspill mellom den som skaper og det som blir skapt. Maturana og Varela sier at "Vi har bare den verden vi skaper sammen med andre" (Nordin-Hultman, 2004, s. 34), om det er en verden barnet skaper med andre barn, voksne eller det som skapes. Det er i samspill med hverandre og i samspill med materialer og omgivelsene rundt oss at vi som mennesker lærer (Thorbergson, 2007).

I likhet med lek har den skapende og kreative prosessen utspring i opplevelser, som er nært knyttet til kroppslighet, sanser og følelser (Buaas, 2009). Et av lekens mange kjennetegn er at barn selv skaper det som er nødvendig i leken. En flaske kan være et lekefly eller en bil, alt etter behov. Det er kun menneskets kreativitet som setter grenser, og leken er ikke bestemt ut fra gjenstander i den ytre verden. Med tilstedeværende pedagoger som gir barna utfordringer kan kreative prosesser skape en god flyt og lek blant barna. Barn kommer ofte inn i en "flyt" i lek og kreative prosesser hvor det er akkurat som å være inne i en boble uten bevissthet om tid og sted. "Csikszentmihalyi mener flyt er særlig karakteristisk for lek, kreativitet og estetiske aktiviteter, selv om det også kan forekomme i helt hverdagslige aktiviteter" (Lillemyr, 2011, s. 218). Csikszentmihalyi mener hans teori om "flyt" er aktuelt innfor alle former for oppgaver, om dette gjelder lek eller læring.

2.3 Gjenbruk

Gjenbruk er en beskrivelse på noe som blir brukt mer enn en gang, og er sterkt knyttet til miljøvern med fokus på at det meste kan brukes om igjen. Mylesand (2008) mener at det finnes stor gevinst med bruk av gjenbruks- eller naturmaterialer fordi materialer i ulike farger, fasonger, størrelse, struktur og tyngde innbyr til utforskning. Med ulike syn på gjenbruk blir det i mange situasjoner kastet materialer, som faktisk kan brukes i kreative prosesser med barn og voksne.

Gjenbruksmaterialer er noe alle har tilgang på, uavhengig av status i samfunnet, og som vi vanligvis kaster i søpla om vi ikke ser objektets potensial. Vi har ideelle og uendelig med materialer rundt oss, som kan være alt fra ulik type plastikk, cd'er, stoffrester, avkapp av papir og papp, eller ledninger og doruller. Gjenbruksmaterialer i aller høyeste grad et materiale som utfordrer barn og voksnes tenkemåte, kreativitet, sanser og fantasi. Siden gjenbruksmaterialer ikke har noe konkret bruksområde er det et spennende og utfordrende materiale både for barn og voksne, med uendelige uttrykksmåter og muligheter. Hvilke muligheter man ser i gjenbruksmaterialer, påvirkes av holdninger og tidligere erfaringer. Alle barn og voksne har ulike forutsetninger, erfaringer og opplevelser som påvirker vår tenkning, fantasi og kreativitet. I følge Rinaldi (2009) er mennesket utstyrt med to ulike former for tenkning, konvergent og divergent tenkning. Dette er to svært ulike måter å tenke på, hvor konvergent tenkning kjennetegnes av repetisjon, logiske argumenter og kunne ta korrekte beslutninger, samt kunne bruke av sine tidligere erfaringer og opplevelse. Når det gjelder divergent tenkning handler det om å være åpen for nye kombinasjoner, tørre å feile og kombinere ulike elementer som vanligvis ikke har noe sammenheng, "Men hvorfor er det så vanskelig for oss voksne å bruke divergent tenkning?" (Rinaldi, 2009, s.129).

I dagens samfunn finnes det store mengder av leketøy med ulike definerte funksjoner og bruksområder som skal utvikle barna på det ene og det andre område. Det skal ha en nytteverdi for barnets utvikling, men er ikke barnas kreativ og lekende prosess nok? Som Rammeplanen (2011) sier lærer og utvikler barn seg gjennom leken, uavhengig av hva det lekes med. For hva er egentlig leketøy? Brønstad og Øksnes (2014) beskriver at leketøy egentlig kan være hva som helst, og noe som har enormt mange muligheter.

Lillemyr (2011) beskriver at det blir først et leketøy når det blir benyttet i en sammenheng med lek, eller at de blir tillagt egenskaper eller bruksområder som representerer noe annet enn det de er i virkeligheten. Barna benytter alle sine sanser, og det krever fantasi og åpenhet rundt hva og hvordan gjenstandere kan benyttes. Med denne definisjonen kan leketøy være like mye bokser, flasker og rør som lego, biler og dukker.

Nordin-Hultman (2004) presenterer forskning innenfor bruk av leketøy i barnehagen. Det er stadig ny utvikling innenfor leketøy, men er barnehagens leketøy preget av å formidler ro, tradisjoner, trygghet, samt tradisjonelle verdier. I følge Nordin-Hultman (2004) sin forskning betraktes barnehagens tilgjengelige leketøy som gammeldags og uspenning. Gjennom undersøkelser som er gjort, gir det et inntrykk av at barnehager har mye materiell, men at barna kun har tilgang og bruker et begrenset antall av dette. Med lite variasjon av tilgjengelig leketøy i barnehagen, er det ikke alle barn som får nok utfordringer i hverdagen.

Hvor er alt materiale som ikke blir benyttet? Dette er ofte plassert utilgjengelig for barna, i skap eller i hyller høyt oppe. De materialene barna faktisk får bruke i barnehagen beskrives som ensartet og lite utfordrende (Nordin-Hultman, 2004). Bevissthet og tanker rundt tilgjengelighet er viktig å ha i bakhode når man tar pedagogiske valg om plassering av materialer, samt hva man ønsker å ta med inn i barnehagen. Hva kan gi barn og voksne utfordringer og spenning i hverdagen som skaper variert lek og aktivitet? Som Nordin-Hultman (2004) beskriver avspeiles våre forventninger, holdninger og normer på hva barn mestrer og bør holde på meg, i hva vi tilbyr barna av materiell. Som pedagogisk personale i barnehagen har vi en enorm makt og påvirkningskraft på hva som er "godt" og "givende" for barna. For hva er tilgjengelig for barna i hverdagen? Har barna tilgang på utradisjonelle og udefinerte materialer i hverdagen?

2.4 Barnehagens rom

Som rammeplanen sier påvirkes barns trivsel, opplevelser og læring av hvordan de fysiske rommene er utformet (KD, 2011). I det pedagogiske arbeid i barnehagen, kan man ikke bare ha fokus på handlinger og aktiviteter, men må også ha fokus på hvordan miljøet er utformet og hvordan dette påvirker barn og voksne. (Aasebø & Melhuus) Hva sier rommet, om rommets innhold? Barnehagens rom skal kunne tilpasse seg brukerens interesser, og det fysiske rom skal være tilrettelagt for mange ulike aktiviteter, som påvirker hvordan barna beveger seg, utvikler seg, bruker sine sanser, lærer og prøver ut. Det "...fysiske rommet regulerer hva som er tillatt og mulig, og at det som bebod rommet, forventes å tilpasse seg rommets fysiske og sosiale struktur" (Aasebø & Melhuus, 2005, s. 155). Barnehagens rom skal være tilrettelagt for nye opplevelser, utfordringer, sosialt samspill, utforsking, erfaringer og kreative prosesser med ulike materialer, samt gode muligheter for å kunne delta i ulike typer lek og organiserte aktiviteter.

Som Aasebø og Melhuus skriver har "Alle institusjoner formidler normer og verdier gjennom stedets oppbygging og struktur" (Aasebø & Melhuus, 2005, s. 154). Et klasserom med oppstilte stoler, gir oss andre signaler enn en tom gymsal eller et atelier. Med tilrettelagte og gjennomtenkte rom, kan det bidra til en balanse som skaper utfordringer for menneskene som bruker dem (Aasebø & Melhuus, 2005). I boken til Jonstøij og Tolgraven beskriver de inntrykk fra besøk i Diana barnehagen som er en Reggio-Emilia barnehage, hvor det legges vekt på barnets kreativitet og barnehagen som et felleskap. Ateliet inviterer til konsentrasjon og arbeid med sin store takhøyde og store vinduer både ut mot parken og inn mot torget" (Jonstøij og Tolgraven, 2012, s.66). Rommet er tilrettelagt, med mange hyller fulle av ulike materialer, som er organisert i et system som gjør at det er enkelt å finne frem det man ønsker. "...barn går inn i et aktivt forhold til de gjenstandene og rommene de befinner seg i" (Aasebø & Melhuus, 2005, s. 156). På samme måte som på ReMida finnes det her mengder av materialer som lokker og fanger barnets oppmerksomhet (Nordin-Hultman, 2004). Hvilke materialer og redskaper som er tilgjengelig for bruk, er med på å oppfordre til handling og har stor betydning for hvilke handlinger og aktiviteter det er muligheter for (Aasebø & Melhuus, 2005).

Ved utforming av rom står man ovenfor en utfordring med å skape et rom hvor barn og voksne kan bli inspirert, "suges" opp, og blir utfordret. Rommene skal innby til kreativ utfoldelse og ha løsninger som er uventet og som skaper undring og utforskertrang (Aasebø & Melhuus, 2005). "Dersom rommet signaliserer kaos, er det kaos det kommer til å bli" (Mylesand, 2008, s.37). Som rammeplanen sier skapes grunnlag for barnas lek, aktivitet og for organisering av ulike læringssituasjoner gjennom tilgjengelige leker og materialer i et oversiktig miljø (KD, 2011). For å skape gode rammer for lek med ulike materialer som gjenbruksmaterialer, klosser, lego eller annet leketøy skriver Thorbergesen (2007) om leke- og byggepodium. Det beskrives som et lite podium som hever barnas arbeid opp fra golvet, hvor det er letter kunne holde orden og hvor barnas arbeid blir synliggjort. Dette er et enkelt grep man kan gjøre i barnehagen, for å skape et rom i rommet uten konkrete vegger. På samme måte som Mylesand beskriver at man kan arbeide med bygg og konstruksjon, kan gjenbruksmaterialer organiserer i en egen krok eller på et eget rom for å skape en møteplass. Dette kan bli en møteplass mellom barna, mellom barn og materiell, og mellom barna og de voksne hvor utforsking, utprøving, samarbeid og sosialt samspill får en viktig rolle. Hvordan rommene i barnehagen er utformet og innredet påvirker hvordan barna møter andre barn og voksne. Et tilrettelagt leke- og byggepodium, en krok av avdelingen eller et eget rom kan være tilrettelagt slik at det blir en møteplass som inspirere barna til å skape noe alene eller sammen med andre. Her kan man gi en oppgave som er med på å starte en kreativ prosess hvor barna er avhengig av å snakke sammen og finne løsningen på oppgaven som blir gitt (Mylesand, 2008).

3. Metode

.....

For å besvare på min problemstilling valgte jeg å benytte meg av kvalitativ metode som observasjon og intervju. Ved å benytte meg av denne metode har jeg mulighet til å gå mer i dybden, datainnsamlingen min skjer med direkte kontakt og jeg kommer nært inn på de som studeres. Ved bruk av kvalitativ metode, gir det meg en forståelse og innsikt i andres liv, og tanker og noe som innebærer "...å forstå deltakerens perspektiv" (Postholm, 2011, s.17).

3.1 Observasjon

Gjennom observasjon får man et inntrykk av menneskets aktivitet, atferd, samhandling og kreativitet, samt hvordan de forholder seg til det fysiske miljøet. Som Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010) beskriver, er man som observatør til stede i situasjonen og registrer sine sanseinntrykk, først og fremst ved å erfare, se og lytte. Man iakttar, oppdager og følger med på barn og voksnes atferd, registrerer og bearbeider inntrykk. Gjennom bruk av observasjon får vi "...tilgang på informasjon som det kan være vanskelig å få fram gjennom andre metoder" (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, 119). Løkken og Søbstad skriver at "Observasjon er noe vi har sett, og som vi nedtegner underveis eller etterpå" (Larsen, 2007, s.88). Jeg var før observasjonene i kontakt med barnehagen for å forsikre om at jeg hadde deres tillatelse til å observere, "...deltakelse skal være frivillig, og at ingen skal presses til deltakelse." (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s. 133) Observasjon skal skje på barnas premisser og i denne sammenhengen ønsket barna at jeg ikke satt å skrev fortløpende under observasjonen, men noterte i etterkant.

Jeg har valgt å ha min observasjon på ReMida-sentret i Trondheim. ReMida er senter for kreativt gjenbruk som åpnet i 2009 og er kommunalt styrt. Drivkraften for å få åpnet sentret var en gruppe engasjerte barnehageansatte hadde vært på studietur til Reggio Emilia og sett ReMida-sentret der. På sentrets nettsider står det at ReMida-sentret arbeider med at vi skal kunne se verdien i kasserte materialer som en nyttig ressurs, og ikke bare som søppel. Sentrets mål er å skaffe, stille ut og tilby et mangfold av gjenbruksmaterialer til pedagogisk virksomheter, lek og andre kreative aktiviteter og prosesser. Sentrets lokaler er lyse, åpne og innbyr til kreative prosesser med materialer i ulike farger, fasonger og størrelser. De har store mengder materialer som ikke bare utfordrer barnas, men også voksnes kreativitet, fantasi og holdninger.

På ReMida-sentret skapes det vakre og fantasifulle kunstverk ut fra materialer som vanligvis hadde havnet i søpla. Å skape noe vakkert ligger i navnet. Navnet er sammensatt av to begreper hvor Re er en forkortelse for rex eller konge, mens Mida viser til Kong Midas. Sagnet om Kong Midas sier at det han rørte ved ble til gull, og det her navnet ReMida stammer fra. (Trondheim kommune, 2014)

I dag er det barn i barnehagen og barneskolen som benytter sentret mest. Her kan pedagoger hente gratis materialer for arbeid i barnehagen. Sentret har åpent for besøk av barnegrupper, for kreativt arbeid med materialer og inspirasjon til videre arbeid i barnehagen! ReMida er et samlingspunkt hvor det arrangeres kurs og nettverksamlinger for pedagoger og foreldre i barnehage og skole.

For å få et innblikk i hvordan tilbud ReMida gir barn og unge i Trondheim kommune, valgte jeg å foreta en observasjon av en gruppe femåringer fra en av byens barnehager. Jeg ønsket å observere en gruppe barn fra en barnehage som selv hadde tatt initiativ til å benytte seg av tilbudet til ReMida. Jeg valgte nettopp ReMida av nysgjerrighet på hvordan barna "grep" rommet, hvordan de lyse, organiserte miljøet påvirket barna, deres reaksjoner på oppgaver som blir gitt og hvordan de påvirker barnas kreativitet. Hvilken rolle hadde de voksne i denne prosessen og hvordan kan man legge til rette for å få mest mulig ut av et slikt besøk? Etter et tidligere besøk, der jeg selv fikk utdelt oppgaver om å skape noe, var dette bakgrunnen for at jeg valgte å ta observasjonen på ReMida fremfor i barnehagens egne lokaler.

Underveis i observasjonen var jeg både en passiv og en aktiv voksen som stilte krav som førte til videre undring og utforskning. Om jeg hadde valgt å observere en barnegruppe jeg kjente fra før, kunne jeg ha vært en mer deltagende voksen i observasjonen. Jeg kunne i mye større grad ha fått kjent på følelsen av å være en inspirerende, aktiv og engasjert voksen som hadde kunnet bidratt til å drive prosessen videre og skape ny undring. Det at jeg var en mer passiv voksen ovenfor barna, bidro til at jeg kunne observere hvordan barna selv drev sin egen prosess fremover, og hvordan de andre voksne arbeidet for at barna ikke skulle stagnere. Dette påvirker mine funn i den grad at jeg, uten å være en aktiv voksen så hvordan barna grep oppgaven uten hjelp fra voksne. Jeg fikk også se hvordan prosessen ble drevet videre når den stagnerte med undring som ble skapt gjennom våkne, engasjerte og spørrende voksne.

3.2 Intervju

Jeg ønsket å få et innblikk om besøket på ReMida hadde påvirket videre arbeid i barnehagen og ønsket jeg å foreta et intervju av den mannlige pedagogiske lederen som var med barnegruppen under observasjonen. Jeg benytter meg av kvalitativt intervju for å få et bredere inntrykk og friere dialog enn et spørreskjema tillater. Som Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010) beskriver kommer menneskers erfaringer og oppfatninger bedre frem når begge parter kan påvirke hva som tas opp i intervjuet. Under et intervju har man mulighet til å få gjenfortalt hendelser fra barnehagehverdagen, noe som ikke er mulig ved hjelp av observasjon eller spørreskjema. I følge Johannessen, Tufte og Christoffersen er "Intervju den mest brukte måten å samle inn kvalitativ data på. Det er en fleksibel metode som kan brukes nesten overalt og gjør det mulig å få fylldige og detaljerte beskrivelser" (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s. 135).

Formålet med intervju er ofte å oppnå en forståelse og beskrivelse av noe, og er ofte mer en dialog enn rene spørsmål og svar. Man har som forsker mulighet til å tolke kroppsspråk, man har mulighet til å rette opp eventuelle misforståelser og følge opp med oppfølgingsspørsmål for å få et mer utdypet svar. "Kvale og Brinkmann (2009) karakteriserer det kvalitative forskningsintervjuet som en samtale med en struktur og et formål" (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s. 135). Som intervjuer stiller jeg spørsmål og stiller oppfølgingsspørsmål for å kontrollere samtalen, slik at jeg får svar på det jeg ønsker.

Som Johannessen, Tufte og Christoffersen beskriver finnes det flere type intervjuformer innenfor kvalitativ metode. Jeg har valgt å benytte meg av et ustrukturert intervju som er nokså uformelt med åpne spørsmål innenfor det gitte tema, hvor intervjuet er tilpasset den enkelte intervjusituasjon. Jeg valgte å benytte meg av intervjuguide, for å forberede informanten på tema og noen spørsmål, samt kunne ha det som en ramme for samtalen.

Jeg tok et bevisst valg om at jeg ønsker å ta opp intervjuet på lydbånd, slik at jeg kunne transkribere. Dette gjorde jeg for å få det mest mulig nøyaktig, og for å kunne utarbeide en mest mulig korrekt sammendrag av intervjuet. Uansett hvor lite jeg ønsker å tolke og skrive om hans utsagn, vil ikke teksten bli helt korrekt. Ved transkribering av intervjuet mister vi det verbale kroppsspråket som kunne hatt betydning for det som foregikk. Nilssen (2012) fremhever at transkribering er en viktig del av analyseprosessen og man blir godt kjent med materiale. Jeg opplevde at ved å lytte, skrive og forme min egen tekst, dukket det opp nye tanker om hva jeg ønsker å drøfte.

3.3 Valg av informant

Jeg valgte denne informanten basert på at jeg ønsket å vite mer om hvordan de arbeidet med gjenbruk, etter besøk på ReMida-sentret. På bakgrunn av at de hadde ikke benyttet seg av tilbudet før, og ønsket økt fokus på bruk av gjenbruksmaterialer. De var i en oppstartsfase i forhold til endring av rom, tilgjengelige materialer og fokus. På bakgrunn av dette falt valget på denne informanten og fordi jeg ønsket å vite om besøket på ReMida hadde gjort noe påvirkning på barn og voksne.

3.4 Etske retningslinjer

Under forskningsprosessen er det flere etiske retningslinjer jeg må ta hensyn til. Det handler om at observasjonen og intervjuet er frivillig, hvor barna står fritt til å stille krav om hvordan observasjonen skal foregå og informant står fritt til å trekke seg om det er ønskelig. Jeg var i kontakt med barnehagen på forhånd og gjorde dem oppmerksom på dette. Han har vist vilje, lagt til rette for intervjuet, samtykket for bruk av opptaker, samt gitt meg innsikt i hans tanker, holdninger og arbeid. Observasjon og intervju er anonymisert, hvor jeg bevisst ikke har offentliggjort personlig data som kan avsløre barnehagen og informantens identitet. Etter transkribering av intervjuet og utarbeiding av en helhetlig tekst har informant fått lese gjennom og gitt samtykke på at jeg kan få bruke dette.

3.5 Min skriveprosess

Jeg kom tidlig i gang med å skrive, finne teori, bearbeide, tolke, gjengi andres tanker og utarbeide egen tekst. Dette er en tidkrevende prosess hvor mine forutsetninger og kunnskaper påvirker min tolkning av fagteksten. Med å velge tema og fokusområde velger man bort og må være bevisst på at teorien er med på og besvarer problemstillingen. Det å sitere og benytte seg av andres standpunkt er betryggende, mens prosessen med å tolke og utarbeide egne standpunkt er mer krevende og usikkert. Selv om det er mer krevende er det en måte jeg lærer på, som krever at jeg må arbeide enda mer med fagtekst, sammenligne og utarbeide mitt eget standpunkt ut fra flere ulike fagtekster. Jeg har i prosessen arbeidet med et og et tema om gangen og innhentet sitater og fagstoff fra ulike bøker. Til slutt har jeg formulert til en helhetlig tekst hvor jeg har benyttet meg av sitater og mine personlige tolkninger. Min tekst blir påvirket av hvordan jeg tolker teori og setter dette i sammenheng med virkeligheten. Ikke all teori er teori jeg ønsker å benytte meg av, noe som krevet er kritisk blikk. Her er det viktig å være bevisst på hva man leter etter og finne ut hva teksten egentlig ønsker å si.

3.6 Kritikk til metode

Styrken med kvalitativ metode er man kommer nært inn på det man ønsker å undersøke, om dette er gjennom observasjon eller intervju. Ved observasjon fikk jeg et innblikk i hvordan tilbud ReMida gir barn og unge i Trondheim kommune. Fordelen med observasjon er at man ser hva som faktisk skjer i praksis, for dette samsvarer ikke alltid med det man sier. Jeg fikk svar på mine spørsmål, jeg fikk et inntrykk av blant annet barnas atferd, reaksjon, samhandling, kreativitet, og hvordan de forholdt seg i rommet. Dette er momenter det er vanskelig å få gjennom andre metoder. Fordelen med intervju av pedagogisk leder i barnehagen er at man får inntrykk av barnehagens arbeid og en fri dialog rundt temaet. Man har mulighet til å få gjenfortalt hendelser fra barnehagehverdagen. Jeg har oppnådd en forståelse og beskrivelse av pedagogens tanker og arbeid, gjennom en dialog bygd på spørsmål fra intervjuguide. Underveis i intervjuet hadde jeg mulighet til å få mer utdypende svar, og mulighet til kontrollere samtalen slik at jeg fikk svar på det jeg ønsker. Jeg valgte å ta det opp på bånd, noe som krever transkribering i etterkant, men som bidrar til nye tanker og ideer som har hjulpet meg videre i prosessen med teori og tolkning mot et svar på min problemstilling. Svakheter med kvalitativ metode er at det er krevende og mer tidkrevende å behandle de innsamlede dataene i etterkant enn ved kvantitativ metode. Under intervjuet kan man oppleve at informanten svarer det han tror forskeren ønsker å høre, noe som kan gi feilaktig informasjon. Ved observasjon og intervju kan mine inntrykk, erfaringer og tidligere opplevelser påvirke hvordan jeg tolker data i etterkant. Svakheten med kun å legge til rette for en observasjon på ReMida, kan bare gi meg innblikk i hvordan en av mange barnegrupper brukte rommet, materialene, og hvordan de løste oppgavene de fikk tildelt. Med kun et intervju av en pedagogisk leder, gir dette meg ingen fasit eller konklusjon på en førskolelærers holdninger og arbeidsmåter i hverdagen. Det gir meg kun et lite innblikk i hvordan det kan gjøres. Om jeg hadde observert flere barnegrupper og hatt flere fysiske intervju hadde jeg kunne sammenlignet og sett på likheter og ulikheter. Det at jeg ikke kjente barna jeg observerte, kan være en fordel og en ulempe. Jeg kan i større grad sitte uforstyrret og observere, men må bruke lengre tid og får mindre ut av å være en deltakende voksen. Om jeg kjenner barnegruppen og barnehagen fra tidligere kunne jeg letter vært en deltakende voksen, og kjent på følelsen av å inspirere barna til å finne løsninger på problemer eller utfordringer som oppstod. Fordelen med en ukjent barnegruppe er at jeg under videre arbeid ikke har forkunnskap eller erfaring med hvordan barnehagen bruker tilbudet ReMida tilbyr eller hvordan de jobber med gjenbruksmaterialer i hverdagen.

4. Empiri

.....

Begrepet empiri kommer fra det greske ordet empiri, som betyr å forsøke eller prøve. "Empiri er et utsagn om virkeligheten som har sitt grunnlag i erfaringer, ikke synsing" (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s.36). Empiri er ikke en fasit på virkeligheten, og kan aldri fange inn den autentiske virkeligheten, men et utsnitt av det som studeres. I en forskerprosess er det ikke alt som oppfattes og blir registrert, men som oftest er det informasjonen man er ute etter som man får med seg, Jeg vil i denne delen presentere mine funn som er relevant for oppgaven, fra observasjonen på ReMida-sentret og intervjuet med pedagogiske leder.

4.1 Observasjon på ReMida-sentret

Jeg valgte å observere en gruppe 5-åringer som tidligere ikke hadde benyttet seg av tilbudet ReMida tilbyr byens barnehager. Det er lyst, høyt oppunder taket og fylt av masse materialer i ulike farger, fasonger og størrelser. Hva forteller dette rommet deg med første øyekast? Barna kom inn i rommet, de løper avgårde og virket litt overveldet når de kommer inn, men det tar ikke lange stunden før de begynner å se seg omkring, pekte og viser hverandre ulike materialer de blir tiltrukket av. "Geir" som jobber på sentret samlet alle barna på en av platene på gulvet, og ble forklarte at det er på de platene de skal bygge. Det ble tatt navnerunde, og han fortalte kort om hva ReMida er, og hva barna skulle få gjøre. Det ble skapt en idémyldring om hva de ville lage, og mange av barna så den fine roboten som sto utstilt og ønsket å lage en robot. Etter at de ble forklart at de måtte bygge uten å måtte lime, kom de frem til at de skulle lage romskip i stede. For å sette en ramme for prosessen fikk barna følgende kriterier: Byggeprosessen skal foregå på platen, det er ikke lov å lime og materialer kan hentes innenfor et gitt område.

Barna svirret rundt og viste ikke helt hva de skulle begynne med. Hmm, hvordan ser et romskip ut da? Har det et styrhus? spør "Geir". Barna begynte å samle inn ulike materialer, og jeg observerte at når en av guttene hadde vært og hentet seg en litt stor gjenstand var det flere av de andre barna som hentet noe lignende. Barna så på hverandres arbeid, hermet, hentet ideer og etterlignet hverandre. Det var en rolig, utforskende prosess hvor barna snakket sammen, så på hverandre, ga bort og hadde et godt samarbeid uavhengig av kjønn.

Underveis i prosessen opplevde jeg at barna arbeidet godt sammen uten innspill fra voksne, men når de møtte motstand opplevde jeg spørrende og undrende voksne, som stilte spørsmål som fikk barna til å undre, forske og prøve ut. Jeg observerte at barna fant løsninger, fikk inspirasjon og fikk innputt av de voksnes spørsmål noe som førte prosessen videre.

I forhold til tid, var det nok mer de voksne enn barna som begynte å tenke på det først. Barna arbeidet, og jeg opplevde at de kunne holdt på en stund til, om det ikke var for at det var på tide med lunsj. Før det ble lunsj, gikk vi en runde å så hva de ulike gruppene hadde laget. Barna pekte og forklarte ivrig hva de ulike tingene var og hvilke funksjoner de hadde. Dette gir barna mulighet til å sette ord på sine tanker og begrunne hva og hvorfor de har tatt de valgene de har. Dette kan være en inspirasjon til de andre og være grunnlag for neste oppgave!

I løpet av observasjonen fanget jeg opp noen situasjoner jeg ønsker å fremheve.

- Gutt 5 år sitter på fanget til pedleder fra barnehagen og sier:
"Først fant vi masse ting som vi villa bruk, men det ligna liksom ikke på noe. Så snakka æ med "Kari" og da ble det plutselig til et romskip vi kunn sitt på."
- Gutt 5 år tar med seg en gjenstand han ikke trenger og går bort til de to guttene på nabo-platen. "Trenger dere denne?" spør han, og guttene tar gledelig i mot.
- Det skal ryddes, "Å nei, vi vil ikke" sier jente 2. Barna blir forklart at om de og andre barn skal få komme dit å lage ulike ting igjen må vi rydde opp det vi har brukt. Etter dette gikk ryddingen som en lek helt til en gutt spør: "Kan vi få ta med oss noe av dette til barnehagen?" "Geir" setter seg ned på kne, ser på hva guttene har brukt og sier: "Ja, dere kan ta med dere alt dette". Gutt 5: "ÅÅååå, tusen, millioner takk" og smiler over hele fjeset.

4.2 Intervju

Intervjuet startet med at jeg fikk se hvordan de hadde organisert sine rom og materialer inne på avdelingen, noen uker etter besøket på ReMida-sentret. Jeg fikk svar og et visuelt bilde av tanker og erfaringer de hadde gjort seg som vi tok med oss under intervjuet. Vi snakket løst og var innom mange av mine spørsmål uten at jeg trengte å stille dem konkret. Jeg fikk et innblikk i hans meninger, erfaringer og opplevelser rundt bruk av gjenbruksmaterialer i barnehagehverdagen.

Etter besøket på ReMida opplevde informanten, at han fikk en liten vekker i forhold til gjenbruksmaterialer i barnehagen. Han fikk en aha opplevelse av hvor mye som finnes, og hvor mye det går an å få tak i. Ikke bare materialer man henter på ReMida-sentret, men også hvor mye man kan få tak i selv. Han nevnte at foreldre her kan være en ressurs, med blant annet en foresatt som er kokk, som har tilgang på store hermetikkbokser. Disse blir mye brukt i uteleken i barnehagen. "Gjenbruksmaterialer fungerer kjempebra som leikmaterialer og har en kjempeverdi, men jeg ser at det må litt organisering til når man skal holde på med det" (Informant). Man kan selvfølgelig sette det fram og la barna holde på med det selv, men man må supplere litt med å gi dem oppgaver rundt det. Barna trenger en ramme og struktur, slik at det ikke bare blir fri flyt av materialer. Han mener at barna trenger oppgaver og oppdrag fra de voksne underveis. Ved gitte oppgaver ser vi at ungene fort er inne i en flytsone, hvor de blir opptatt og helt oppslukt i det de gjør. Dette er veldig artig å være en del av, og observere.

Bruk av gjenbruksmaterialer setter i gang barnas kreativitet og man får inn omtrent alle fagområdene i rammeplanen, i forhold til språk, kommunikasjon, samarbeid, et godt samspill og fag som matematikk. "Det er viktig å bruke det som et pedagogisk verktøy og en metode, vertfall det med samspill. Spesielt når dem leike på tvers av kjønn ikke minst, og vi kan sætt sammen gruppa med unga som ikke leike så mye sammen fra før" (Informant).

Etter besøket på ReMida valgte vi å ta bytte ut mange av lekene på avdelingen. Vi tok vekk lego og mye av plastlekene. Han syns det er fint at man kan bytte ut de definerte plastlekene, med udefinerte materialer som barna selv må definere. Det gir veldig mange nye muligheter og utfordrer barna. Spesielt 5-åringene på avdelingen går lei de faste og vanlige lekene i barnehagen, så gjenbruk og konstruksjonsmaterialer er mitt i blinken.

I forhold til rom er vi i en situasjon hvor vi prøver og feiler, og endrer på rom ganske ofte. Eksempel på dette er at lego-rommet ble til utkleddningsrom, fordi barna trenger nye ting å utfolde seg på, noe vi må legge til rette for. Barna endrer fokus og interesse så vi er veldig opptatt av å endre rom etter barnas behov.

Han ser at gjenbruksmaterialer krever mye plass når vi ønsker å ha store mengder materialer, men føler ikke at det har gått på bekostning av noe annet. "Bruk av gjenbruksmaterialer er noe vi prioriterer, og noe jeg synes er svært positivt" (Informant). Når vi fikk med oss materialer var det vi voksne som bestemte hvor det skulle stå og la til rette for at barna skulle komme å ta det i bruk. Når barna selv fikk bestemme hvor materialene skulle stå og fikk plassert dem, ble leken endret og materialene ble tatt i bruk på en annen måte. Et eksempel på dette er at barna laget en butikk av alle gjenbruksmaterialene. Dette ga oss en liten vekker på hvor viktig det er å ha med barna på utformingen av rommene. "Dem e 5 år, og vet godt hvordan de ønsker å ha det rundt seg" (Informant).

Det er utfordrende å ikke kunne lime det sammen, det krever at barna må tenke på en ny måte fordi de ikke kan bygge uendelig i høyden før det detter. De vil helst bygge høyt og i 3D noe som kan by på utfordringer når de ikke får benytte seg av lim og må bygge utover.

I forhold til fokus på miljø, er barnehagen et grønt flagg barnehage som har et miljøprosjekt hvert år. Et år hadde de et plastprosjekt, hvor det ble bygd masse ting i plast. Informanten beskriver at de ansatte under julebord bruker å ha konkurranser med bygging med gjenbruksmaterialer, slik at personalet også får prøve ut litt. "Det er jo kjempeartig" (Informant). Han beskriver også i intervjuet at de har fokus på å ta bilder under den kreative prosessen til barna, og har nylig laget en film de skal vise under et kommende personalmøte.

"Æ synes det bare er positivt å bruke gjenbruksmaterialer i barnehagen." (Informant)

Sitat fra intervju:

Meg: "Gutta som tok med seg alle sine materialer, har de brukt dem?"

Informant: "Ja det gjorde dem, å det var allerede dagen etterpå, begynte dem å ta det i bruk. Tror ikke dem bygde akkurat det samme som dem bygde da, men dem bygde noe anna. Det var litt artig å se. Det har ikke vært slik at det har vært bare deres, det er alle sitt. Det har vært veldig bra at det ikke har oppstått noe eierforhold til enkelte materialer. Dem har delt på alt av materialer, og det blir mye brukt."

5. Drøftingsdel

Det er veldig mange meninger rundt kreativitet, kreative prosesser, gjenbruksmaterialer, leketøy, tilgjengelighet og utforming av rom. Dette er områder jeg mener har stor påvirkning når man som pedagog skal legge til rette for kreative prosesser med gjenbruksmaterialer. Områdene har mange fellestrekk, og påvirker hverandre.

5.1 Voksnes tenkning

Jeg mener at mye av usikkerheten rundt det å bruke gjenbruksmaterialer i barnehagen handler om mangel på kunnskap og erfaringer. Gjenbruksmaterialer har uendelig med bruksområder og muligheter, men hvordan vi ser disse mulighetene påvirkes av tidligere erfaringer og opplevelser. Med medarbeidere i barnehagen, som har mangel på kunnskap, inspirasjon og erfaringer med gjenbruksmaterialer, fører dette til at andre ferdiginnkjøpte leketøy blir benyttet. Dette påvirker barns kreative prosesser i barnehagehverdagen. I min teoridel stiller jeg spørsmålet om hvorfor det er så vanskelig for oss voksne, å tenke divergent? Uavhengig av om man jobber i barnehage eller ikke, blir de fleste styrt mot det som er kjent. Som forbilder for barn er man nødt til å være åpen for nye kombinasjoner, se forbi materialenes egentlige egenskaper, tørre å feile og kombinere nye elementer som vanligvis ikke har noen sammenheng slik at man kan løse oppgaver som dukker opp i hverdagen. Barn har mye enklere for å tenke divergent, så vi har mye å lære av deres lek og uttryksmåter. De gir gjenstander liv, nye funksjoner, egenskaper og bruksområder. Like viktig som det er å kunne løse oppgaver selv, er det å tilpasse det ytre, samt gi barna gjennomtenkte og tilrettelagte oppgaver innenfor kjente kriterier.

5.2 Kreative prosesser

Jeg er en del av et team, og for at jeg skal kunne legge til rette er jeg avhengig av at mine medarbeidere ønsker å arbeide sammen, med meg mot et felles mål om nettopp skape kreative prosesser med gjenbruksmaterialer. Jeg må kunne formidle mine kunnskaper, erfaringer og holdninger til mine medarbeidere på ulike måter. Som førskolelærer kan jeg legge til rette for at medarbeidere selv får løse oppgaver om å skape noe ut fra gjenbruksmaterialer. Dette kan gjøres under et personalmøte, avdelingsmøte eller andre sosiale samlinger som julebord. Som jeg beskrev i min teoridel, kommer vi i slike prosesser inn på Dewey's slagord, "learning by doing". Det beskriver at man er nødt til å prøve, for å skaffe seg erfaringer og kunnskap. Min informant har erfaringer med dette, og han beskriver at de ansatte blant annet under julebord har konkurranse med bruk av gjenbruksmaterialer, slik at personalet også får prøve ut litt. Jeg ønsker at mine medarbeidere skal få en rekke praktiske erfaringer, men man kan også formidle kunnskap og erfaringer til medarbeidere gjennom praksisfortellinger, bilder og film fra tidligere prosesser.

I en kreativ prosess er det et problem eller en utfordring som er utgangspunkt. Dette kan være utfordringer som dukker opp i barnehagen eller konkrete oppgaver som blir gitt. Det å gi barn og voksne oppgaver er i følge Odegard (2010) en vanlig tilnæringsform innen Reggio Emilia-filosofien. For å kunne løse slike oppgaver og utfordringer har både barn og voksne behov for inspirasjon og erfaringer for å kunne uttrykke seg, noe man blant annet kan få gjennom å se tilbake på tidligere prosesser eller besøke ReMida-sentret. Film og spesielt bilder som er tilgjengelig for barna i etterkant av kreative prosesser kan være en inspirasjonskilde. Inspirasjon kan man også finne ved å benytte seg av nærmiljøet, besøke kunstutstillinger, ReMida-sentret eller lignende. I samtale med informanten etter besøket på ReMida var det tydelig at dette besøket hadde påvirket både voksne og barn. Det hadde inspirert og skapt økt bevissthet på hvordan de kunne legge til rett ei barnehagen. Når jeg observerte barnegruppen på besøket på ReMida-sentret, fikk personalet ta med seg materialer tilbake til barnehagen til videre arbeid. Barna hadde fått beskjed om å rydde på plass igjen materialene de hadde brukt da en gutt spør: "kan vi få ta med oss noe av dette til barnehagen?" "Geir" setter seg ned på kne og ser på hva guttene har brukt. "Ja, dere kan ta med dere alt dette" sier han. Gutt 5: "ÅÅÅÅÅ, tusen, millioner takk og smiler og hele fjeset".

Tilbake i barnehagen får jeg vite av min informant at guttene allerede dagen etterpå tok i bruk materialene de fikk med seg fra ReMida-sentret. Han observerte at barna brukte materialene på nye måter og ikke skapt et eierforhold til de bestemte gjenstandene. Guttene har delt materialene de fikk med seg fra ReMida med de andre barna og de har blitt mye brukt. Det er viktig å inkludere alle barna og voksne slik at de vet at dette er materialer alle kan benytte seg av, og bruke i sin lek utenom de spesifikke organiserte oppgavene som blir gitt. Barna er inspirasjonskilder for hverandre og ikke minst for oss voksne. Jeg opplevde under observasjonen at de hadde utbytte av å se på hverandre og dele materialer. Flere slike situasjoner oppstod, hvor jeg har valgt å trekke frem en: Barna hadde gått noen runder og funnet seg en rekke materialer. En av guttene tar med seg en gjenstand og går bort til guttene på nabo-platen. "Trenger dere denne?" spør han, og guttene tar gledelig i mot.

Jeg har tidligere introdusert Graham Wallas fire stadier i en kreativ prosess, som beskriver prosessen fra start til slutt. For at jeg skal kunne legge til rette for barna i barnehagen er jeg nødt til å kjenne til og ha erfaring med hva som er med på å starte, hvordan jeg kan hjelpe dem når de møter på motstand, og hvordan jeg kan legge til rette for at prosessen får en givende og inspirerende avslutning. Som førskolelærer kjenner man seg godt igjen i de ulike fasene, men man må oppmuntre, skape undring og en god ramme for barna gjennom de ulike fasene. Ingen kreative prosesser er like, og det er varierende hva barna trenger av de voksne underveis i prosessen. Noen barn har behov for en spørrende voksen som undrer seg sammen med barna og har behov for å få bekreftelse på at man kan gjøre sånn, andre barn ønsker helst ikke å ha den voksne til stede i sin egen verden. Med et ferdig produkt hvor tankene er satt ut i live må man som førskolelærer være bevist på å gi barna rom og tid til å snakke og formidle sine tanker og ideer rundt det de har skapt. Denne avslutningsprosessen er givende og inspirerende for barna, noe jeg så under observasjonen på ReMida hvor mange av barna hadde svært detaljerte forklaringer på tanker og funksjoner romskipet hadde. Om jeg i min barnegruppe har barn med spesielle behov eller som ofte trekker seg tilbake på grunn av usikkerhet, kan man under kreative prosesser legge til rette for at alle får mulighet og trygge rammer slik at de får formidlet sine tanker. Vær bevist på hvilke barn man setter sammen, og hvor mange man velger å ta med seg. Jeg kan sette sammen grupper med barn som vanligvis ikke leker så mye sammen, som kan skape nye vennskapsbånd, og kreative prosesser hvor barna med ulik bakgrunn skaper noe sammen.

I en kreativ prosess er man avhengig av at barn og voksne bruker sin fantasi, språk, kreativitet og tidligere erfaringer for å komme frem til en løsning sammen. Som beskrevet ovenfor er det variabelt hvor mye hjelp barn har behov for under en kreativ prosess, men uavhengig av dette er det viktig at man er en voksen som støtter opp om barnas utvikling, undring, kreativitet, uttrykk og ønsker. Jeg ønsker å trekke frem en situasjon på ReMida-sentret som jeg føler beskriver en kreativ prosess, og som kan brukes som inspirasjon og bevisstgjøring av medarbeidere. Etter at barna var blitt delt inn i grupper og funnet frem materialer til romskipet, observerer jeg at en av guttene sitter på fanget til en av førskolelærerne og sier: "Først fant vi masse ting som vi ville bruke, men det ligna liksom ikke på noe. Så snakka æ med "Kari" og da ble det plutselig til et romskip vi kunn sitt på".

Som jeg har skrevet i min teoridel, mener Torrance at det krever mot til å være kreativ. Det krever en motivasjon, inspirasjon og innsats til å prøve og feile. Jeg er enig med Torrance i dette, og som førskolelærer i barnehagen er det viktig at jeg tør å starte, stå mitt oppi og gjennomføre ulike prosesser hvor man ikke vet hva det resulterer i.

5.3 Gjenbruksmaterialer

Etter besøket på ReMida opplevde min informant at han fikk en liten vekker i forhold til bruk av gjenbruksmaterialer sammen med barna i barnehagen. Han fikk en aha opplevelse på hvor mye det faktisk fins, og hvor lett det er å få tak i. Som nevnt finnes det store mengder materialer i samfunnet som kan benyttes i barnehagen, og er tilgjengelig for alle. Barn produserer, ser og behandler søppel daglig, men jeg har en mistanke om at det meste går rett i søpla i stede for å bli brukt for å skape noe nytt. Hva er søppel og hva kan benyttes flere ganger? Gjenbruksmaterialer er lett tilgjengelig og det er gjenstander alle har tilgang på. I en hektisk barnehagehverdag kan gjenbruksmaterialer skape samarbeid mellom barnehagen og hjemmet. Som jeg har nevnt ovenfor handler dette om mangel på kunnskap og erfaringer, og våre holdninger rundt søppel overføres til barna. Her er det viktig å være bevist som førskolelærer, ovenfor barna og deres foresatte om at gjenbruksmaterialer kan ha potensial til å skape kreative prosesser hjemme og i barnehagen.

Gjenbruksmaterialer kan være med å inkludere foreldrene i barnehagens arbeid. De kan sortere ut materialer hjemme som de tar med til barnehagen, som barna får bruke det i sin lek eller at de får oppgaver om å skape noe. Barnehagen skal ha tett samarbeid med hjemmet, og i arbeid med gjenbruksmaterialer kan barna få brukt sin fantasi, kunnskap, erfaringer og utrykt sine følelser. Om materialene ikke blir benyttet hjemme, er det viktig at man benytter seg av de ressursene man har i foreldregruppen til å skaffe materialer man kan benytte i barnehagen. Som min informant beskrev kan foreldrene være en ressurs for barnehagen, med ulike yrker har de tilgang på ulike materialer. Vi har en foresatt som er kokk, og som har tilgang på store hermetikkbokser noe som har blitt brukt mye i uteleken i barnehagen. Dette skaper mange kreative prosesser uten konkrete oppgaver fra de voksne.

For er spader, bøtter og biler like spennende som hermetikkbokser og rør? Det er mange meninger i forhold til at barn benytter mer av sin fantasi med udefinerte materialer, enn med definerte materialer. Jeg ønsker ikke å sette noe standpunkt på om på hva jeg mener om dette, men være åpen for at definerte materialer på like linje med udefinerte materialer også skaper kreative prosesser i barnas lek, men at barn har behov for variasjon på tilgjengelige materialer. I min teoridel beskriver jeg at barnehagens leketøy ønsker å formidle tradisjoner og trygghet, men trenger disse materialene å være under definisjonen "gammeldags" og spennende?

Jeg ønsker å introdusere barna for nye udefinerte materialer, som har uendelig med muligheter og hvor det bare er fantasien som setter grenser. Som førskolelærer i barnehagen har jeg enorm makt over hva barna skal ha tilgang til, og mine forventninger, holdninger, normer og syn på barnets kompetanse avspeiles i hvilke materialer jeg gjør tilgjengelig for barna. Jeg kan velge å bytte ut enkelte leker med udefinerte gjenbruksmaterialer for en periode eller tilrettelegge for et konstant "verksted" eller samlingspunkt. Min informant hadde etter besøket på ReMida valgt å bytte ut mange av lekene på avdelingen, blant annet lego ble byttet ut med udefinerte materialer. De udefinerte materialene gir barna veldig mange nye muligheter og utfordringer. Han hadde observert at 5-åringene på avdelingene går lei de faste og vanlige lekene i barnehagen, så gjenbruk og konstruksjonsmaterialer er mitt i blinken.

Som jeg beskriver i min teoridel gir undersøkelser som er gjort et inntrykk av at barnehager har mye materiell, men at barna kun har tilgang på en liten del av dette. For at barna skal få bruke det i sin lek, utforske, prøve ut, finne løsninger og få utfordringer i sin hverdag skal gjenbruksmaterialer på lik linje med andre leketøy være tilgjengelig for barna til en hver tid innenfor barnas rekkevidde. Barn ønsker å være selvstendige og klare selv. Så hvorfor må de være avhengig av en voksen for å få ned leketøy, materialer og lignende de ønsker å leke med? Jeg har gjennom mine praksisperioder et inntrykk av at personalet unngår at en rekke leketøy som kan skape rot og mye lyd skal være tilgjengelig for barna.

Som min informant beskriver kan barna godt holde på med materialene i sin lek, men at det er viktig at man gir dem litt oppgaver rundt det. Barn har behov for en ramme og struktur slik at de ikke bare blir fri flyt at materialer. For å kunne ha materialene tilgjengelig til en hver tid, og ha glede av dem ønsker jeg som førskolelærer å bli enige med personalet og barna om noen kriterier rundt bruk av gjenbruksmaterialer. Dette er kriterier som handler om hvor barna får benytte materialene, at det ikke er lov å lime og at materialene må ryddes på plass igjen etter bruk, slik at andre kan ha glede av det senere.

Et av kriteriene barna fikk under besøket på ReMida og i kreative prosesser i barnehagen, er at de ikke får lime. Dette bidrar til mindre utbygging, hvor materialene blir brukt mange ganger. Det finnes uendelig med materialer, men det krever tid på å samle inn og organisere stadig nye materialer i barnehagen. Med lite utbygging av materialer får barna god tid til å prøve og utforske, noe som dokumenteres gjennom bilder og film. Barnas skapende prosess kan stå utstilt i barnehagen og vises til foreldre og foresatte før det ryddes bort. Uten lim lever det ikke evig, men barna har forståelse for at de selv og andre barn skal også få bruke det, noe jeg observerte under besøket på ReMida. Som jeg beskriver tidligere, kreves det at barna tenker på en annen måte når de ikke får lime. De kan ikke bygge uendelig i høyden, men må bygge utover. Som førskolelærer ønsker jeg å forske enda mer på hvordan barna arbeider med og uten lim, men i utgangspunktet ønsker jeg at barna skal utforske materialenes egenskaper uten bruk av lim. For å kunne opprettholde mengde av inspirerende materialer får barna god tid til å utforske under organiserte kreative prosesser. For å utfordre barna med og uten lim ønsker jeg å ha flertall av kreative prosesser uten bruk av lin, og legge til rette for noen større prosjekter hvor lim og andre bindingsmaterialer er lov.

5.4 Barnehagens rom

Det skal være rom for mange ulike aktiviteter, men hvordan kan vi med dette utgangspunktet legge til rette for kreative prosesser? Vi må være bevist på hvilke signaler vi ønsker å gi barna som skal benytte seg av rommet, noe som er uavhengig om det skal inspirere til bruk av gjenbruksmaterialer eller andre aktiviteter. Under besøket på ReMida ga det store lyse rommet i første øyekast et signal om bevegelse, noe jeg fikk bekreftet med barnas bevegelsestrang (Se bilde, forside). De løp av gårde, men det tok ikke lange tid før barna begynte å se seg omkring på de store mengdene av materialer i ulike farger, former og størrelser som rommet var fylt av. Med egne erfaringer og som min informant beskriver krever gjenbruksmaterialer mye fysisk plass, når man ønsker å ha store mengder av materialer godt organisert. Som jeg har beskrevet i min teoridel innbyr mengder av materialer i ulike fasonger, størrelser, struktur, farge og tyngde til utforskning. Det krever plass, men min informant føler ikke at dette har gått utover noe annet da dette er noe de prioriterer.

Under arbeidet med bacheloroppgaven har jeg begynt å reflektere over en situasjon jeg selv opplevde i en av mine praksisperioder: Det var rett etter påske, hvor vi hadde hatt påskeverksted hvor barnas foresatte var tilstede og deltagende med sine barn. I forbindelse med påskeverkstedet hadde det på et av rommene på avdeling blitt plassert en rekke ulike gjenbruksmaterialer de kunne bruke for å lage et todimensjonalt bilde på et stort bord. Noe barna og de voksne hadde stor glede av under påskeverkstedet. I etterkant ble dette rommet et lekerom for barna hvor det var fri flyt av materialer som en gang hadde vært sortert i et system. Etter noen dager med fri flyt av materialer og barn inne på det rommet, besluttet jeg å rydde opp og få det plassert på riktig sted på verkstedet hvor de hadde flere gjenbruksmaterialer. Men, hvorfor ryddet jeg? Jeg er usikker, men jeg ønsker å begrunne det med at jeg følte at det rotete rommet uten struktur ga meg signaler om kaos, noe som jeg skriver i min teoridel påvirker rommets signaler, og rommets bruksområder. Det kaotiske rommet kan ha gjorde at jeg følte at barna ikke fikk noe godt ut av det, selv om jeg opplevde at barna benyttet materialene i sin lek. Som jeg siterer i min teoridel, sier Mylesand noe om rommets signaler. "Dersom rommet signaliserer kaos, er det kaos det kommer til å bli". Rom som signaliserer kaos er rom vi ønsker å unngå i barnehagen. Vi ønsker heller å fokusere på lyse, organiserte rom som signaliserer og innbyr til kreativitet, skaperglede og kreative prosesser. Med store mengder materialer kan det fort bli kaotisk, men med våkne pedagoger og fastsatte kriterier i forhold til bruk og opprydding på rommet kan man unngå at rommet gir signaler om kaos.

Som Rammeplanen beskriver skapes grunnlaget for barns lek, aktivitet og for organisering av ulike lærings situasjoner gjennom tilgjengelige leker og materialer i et oversiktig miljø (KD, 2011) som er med på å bidra til kreative prosesser med gjenbruksmaterialer i barnehagen.

Som jeg beskrev i min teoridel kan man med et leke- og byggepodium skape en ramme for lek og kreative prosesser med gjenbruksmaterialer og annet leketøy. Med besøk på ReMida, og gjennom visning på avdelingen før intervjuet har jeg fått bekreftet at man med enkle grep kan skape et slikt podium. Man kan ha arbeidsplater, eller merke opp med teip på golvet, men jeg ønsker helst å tilrettelegge med et podium som løfter arbeidet litt opp fra golvet. Med et eller flere slike podium kan dette skape en møteplass mellom barna, materialene og de voksne. Dette skaper et oversiktig og rolig miljø, noe jeg selv erfarte gjennom observasjonen på ReMida.

Barns interesser er under endring. De endrer interesser og behov for utfordringer i hverdagen. Dette er noe man som førskolelærer må ta hensyn til i utforming av rom og dette ønsker jeg å ta med barna på. Som min informant erfarte ble ikke gjenbruksmaterialene brukt i like stor grad når de voksne bestemte hvor det skulle stå. Når barna selv fikk bestemme hvor materialene skulle stå og fikk plassert dem, ble leken endret og materialene ble tatt i bruk på en annen måte. Et eksempel på dette er at barna laget en butikk av alle gjenbruksmaterialene. Dette ga oss en liten vekker på hvor viktig det er å ha med barna på utformingen av rommene.

"Dem e 5 år, og vet godt hvordan de ønsker å ha det rundt seg" (Informant).

6. Avslutning

.....

Arbeidet med denne oppgaven har vært en lærerik, og kreativ prosess. Jeg har skaffet meg mange gode erfaringer og opplevelser som har endret mitt syn og tanker om arbeid med gjenbruksmaterialer i barnehagen. Jeg har blitt mer bevist på mine egne holdninger, fått åpnet øynene for nye muligheter og blitt bevist på at dette kan benyttes i mange ulike læring- og leksituasjoner. Jeg har fått svar på mange av mine spørsmål, og gjennom min skriveprosess, observasjon og intervju kjenner jeg meg igjen i Rinaldi's definisjon av begrepet kreativitet. Ved bruk av gjenbruksmaterialer i barnehagen skaper vi nye sammenhenger mellom tanke og gjenstander som medfører nyskapning, hvor barn og voksne benytter kjente materialer til å skape noe nytt (Rinaldi, 2009).

Min problemstilling gjennom denne prosessen har vært: Hvordan kan jeg som førskolelærer legge til rette for kreative prosesser med gjenbruksmaterialer i barnehagen? Gjennom teori, observasjon, intervju og arbeid med mine empiri har jeg kommet frem til at det noen grunnleggende elementer som påvirker, og bidrar til at jeg som førskolelærer kan legge til rette for kreative prosesser med gjenbruksmaterialer i barnehagen. Dette handler om mine, og mine medarbeideres holdninger, kunnskap, erfaringer og bevissthet rundt gjenbruksmaterialers muligheter. Barn og voksne har behov for å få nye impulser, inspirasjon, samt utforske, prøve ut og fullføre kreative prosesser. For at vi fysisk skal kunne legge til rette er vi avhengig av tilrettelagte rom som inspirerer med mengder av organiserte og varierte materialer som er tilgjengelig for barna. Jeg nevnte innledningsvis i oppgaven at jeg ikke alltid føler meg like kreativ når jeg ønsker å skape noe uten en konkret oppgave. Jeg føler at det å løse problemer som oppstår i barnehagehverdagen, er like kreativt som å male et bilde. Jeg føler at vi som mennesker alltid er i en kreativ prosess som går over kortere eller lengre perioder, noe som påvirke hvordan vi møter omverdenen.

Gjennom arbeidet har det kommet opp flere interessante temaer som jeg kunne ønske å trekke inn i min oppgave, som påvirker hvorfor jeg som førskolelærer ønsker å legge til rette for kreative prosesser med gjenbruksmaterialer. Blant annet har jeg som person og pedagog blitt mer bevist på at kreative prosesser med gjenbruksmaterialer rommer mange av Rammeplanens fagområder, og ikke bare omhandler "formingsfaget".

Gjennom observasjon og intervju ble jeg bevisst på hvor lett man kan bruke gjenbruksmaterialer som et pedagogisk verktøy i hverdagen innenfor områdene i Rammeplanen. Blant annet fagområdene: Kommunikasjon, språk og tekst, Kropp bevegelse og helse, Kunst, kultur og kreativitet, Nærmiljø og samfunn, samt Antall, rom og form. Jeg ønsker ikke at gjenbruksmaterialer skal være et "nytteverktøy" for å dekke Rammeplanen, men et virkemiddel med fokus på barnas opplevelse, tilgjengelighet, skaperglede og samarbeid. Barns erfaringer, opplevelser og læringsprosesser kan sammen med rammeplanen være begrunnelse på hvorfor jeg ønsker å legge til rette for kreative prosesser med gjenbruksmaterialer.

7. Referanseliste

- Aasebø, T. & Melhuus, E. (2005). *Rom for barn – rom for kunnskap. Kropp, kjønn, vennskap og medier som pedagogiske utfordringer*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bakke, K., Jenssen, C. & Sæbø, A. B. (Red.) (2011). *Kunst, kultur og kreativitet i kunstfaglig arbeid i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Braanaas, N. (2008) *Dramapedagogikkens historie og teori* (5. utg.). [Trondheim]: Tapir akademisk forlag.
- Brønstad, E. S & Øksnes, M. (2014) Leketøyets lekeverdi. Rasmussen, T.H. (red) *På spor etter lek*. s.217 - 232. Trondheim: Akademia.
- Buaas, E. H. (2009). *Med himmelen som tak. Uterommet som arena for skapende aktiviteter i barnehage og skole*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Carlsen, K. & Samuelsen, A.M. (1999): *Inntrykk og Uttrykk. Estetiske fagområder i barnehagen*. Oslo: Ad Nota Gyldendal.
- Haabesland, A. & Vavik, R. (2000). *Kunst og håndverk - hva og hvorfor*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. og Christoffersen, L. (2010) *Introduksjon til SAMFUNNSVITEN-SKAPELIG METODE*, (4. utgave) Oslo: Abstakt forlag AS.
- Jonstoj, T. & Tolgraven, Å. (2003). *Hundre måter å tenke på: om Reggio Emilias pedagogiske filosofi*. Oslo: Damm.
- Juell, E. & Norskog, T.-J. (2011). *Å løpe mot stjernene – om estetisk dannelse, kreativitet og skapende prosesser*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Kunnskapsdepartementet. (2011) *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver.*
- Larsen, A. (2007). *En enklere metode, veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode.* Bergen: Fagbokforlaget.
- Lillemyr, O.F. (2011). *Lek på alvor: barn og lek – en spennende utfordring* (3. utg.). [Oslo]: Universitetsforlaget.
- Mylesand, M. (2008) *Bygg og konstruksjon i barnehagen.* Oslo: Pedagogisk forum.
- Nilssen, V (2012). *Analyse i kvalitative studie. Den skrivende forskeren,* Oslo: Universitetsforlaget.
- Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiske miljøer og barns subjektskaping.* Oslo: Pedagogisk Forum.
- Postholm, M. B (2011) *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier.* (2. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Trondheim kommune (05.04.2014)
<https://www.trondheim.kommune.no/content/1117732320/Om-ReMida>
- Rinaldi, C (2009) *I dialog med Reggio Emilia, Lytte, forske og lære.* Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Thorbergesen, E. (2007). *Barnehagens rom – nye muligheter.* Oslo: Pedagogisk Forum.
- Vygotskij, L. S (1995) *Fatnasi och kreativitet i barndomen,* Bokförlaget Daidalos AB, Göteorg.

8. Vedlegg

8.1 Intervjuguide

1. Hva tenker du om bruk av gjenbruksmaterialer i barnehagen?
2. Har besøket på ReMida påvirket ditt syn på gjenbruksmaterialer?
3. Har besøket på ReMida påvirket barnehagehverdagen?
 - Har de to guttene som fikk med seg alle materialene de hadde bruk, brukt dette videre i barnehagen?
4. Ønsker dere å benytte dere av ReMida flere ganger?
5. Føler du at bruk av gjenbrukmaterialer krever mye fysisk plass i barnehagen?